

Nr 111.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer, m. m.; given Stockholms slott den 7 mars 1941.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer,

dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer.

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 11 juni 1937 om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer skall erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Där inom område och under tid, som Konungen äger bestämma, ombord å svenskt fartyg tjänstgörande person, som är försäkrad jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, till följd av krigsätgård drabbas av olycksfall i arbetet, skola — under tillämpning i övrigt av stadgandena i nämnda lag med undantag av 27 § första stycket, andra punkten, samt andra stycket — i fråga om sådant olycksfall nedan angivna särskilda bestämmelser gälla.

Vad i första stycket sägs om person, som tjänstgör ombord å svenskt fartyg, skall äga motsvarande tillämpning å statlig befattningshavare, som under utövande av sin befattning tjänstgör ombord å utländskt fartyg.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 21 februari 1941.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och handelsdepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga om *vissa ändringar i lagen om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer* samt anför:

Gällande författningsbestämmelser.

Lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Enligt lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete med däri sedermera vidtagna ändringar är i princip envar arbetare försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbetet. Ersättning på grund av försäkringen utgår dock ej för skada, som förorsakats av krigsåtgärd under krig, vari Sverige är indraget. Såsom olycksfall i arbetet anses ock olycksfall vid färd till eller från arbetsstället, där färden föranledes av och står i omedelbart samband med arbetsanställningen. Kostnaden för försäkringen bestrides, med bidrag av statsmedel till omkostnaderna, genom försäkringsavgifter, som erläggas av arbetsgivaren (1 §). Försäkringen äger rum i riksförsäkringsanstalten ävensom i vissa ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag (4 §). Har arbetare skadats till följd av olycksfall i arbetet utgår, under vissa förutsättningar, ersättning för läkarvård m. m., sjukpenning och livränta (6 §); har olycksfallet medfört arbetarens död utgår begravningshjälp samt livräntor till efterlevande (7 §).

Med avseende å utländsk medborgares samt utom riket bosatt persons rätt till ersättning för skada till följd av olycksfall i arbetet innehålla olycksfallsförsäkringslagar i allmänhet bestämmelser, genom vilka rätten till ersättning inskränkes. 1916 års lag innehåller bestämmelser av sådan beskaffenhet i 27 §. Däri föreskrives, att, om någon, som har rätt till sjukpenning eller livränta enligt lagen, icke är svensk medborgare samt ej är bosatt i riket, försäkringsinrättningen äger att med hans samtycke, när som helst, i stället för sådan ersättning till honom utgiva ett kapital för en gång till belopp motsvarande högst 50 och minst 20 procent av ersättningens kapitalvärde enligt de för inrättningen gällande beräkningsgrunder (första stycket, första punkten).

Ersättningen må ock, utan den ersättningsberättigades samtycke, utbytas mot kapital till belopp av 50 procent av kapitalvärdet (första stycket, andra punkten). Har utbyte av ersättning mot kapital ägt rum, är rätten till vidare ersättning på grund av olycksfallet förfallen (första stycket, tredje punkten). Har olycksfallet medfört döden och var den avlidne ej svensk medborgare och ej i riket bosatt, utgår begravningshjälp allenast om olycksfallet inom tre månader medfört döden samt livränta eller kapital till efterlevande, som ej är svensk medborgare, allenast om denne vid tiden för olycksfallet var bosatt här i riket (andra stycket). Slutligen stadgas, att Konungen, under förutsättning av ömsesidighet, äger medgiva undantag från bestämmelserna i paragrafen för medborgare i visst land (tredje stycket).

De inskränkande bestämmelserna i 27 § hava enligt förarbetena till lagen sin grund dels däri, att utgivande av ersättning till utom landet bosatta personer (t. ex. utländska sjömän, utvandrare m. fl.) i allmänhet vore förenat med synnerliga svårigheter både med avseende på erforderlig kontroll vid utbetalningen och övervakandet av den skadades tillstånd, dels ock däri, att lagstiftningen utom i de fall, där överenskommelse länderna emellan träffats, ej ansetts böra medgiva enahanda förpliktelser gentemot utlänningar som i fråga om landets egna medborgare.

Genom deklaration den 12 februari 1919 har särskild överenskommelse träffats mellan Sverige, Danmark och Norge angående tillämpningen av gällande olycksfallsförsäkringslagar å dessa länders medborgare. Vidare har genom överenskommelser med ett stort antal länder på grund av ömsesidighet förklarats, att bestämmelserna i 27 § första stycket, andra punkten, samt andra stycket i 1916 års lag icke skola äga tillämpning i fråga om medborgare i berörda länder.

Lagen om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer.

Enligt 1 § lagen den 11 juni 1937 (nr 348; ändrad genom lag den 15 december 1939, nr 854) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer skola, där ombord å svenskt fartyg tjänstgörande person, som är försäkrad jämlikt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete, drabbas av olycksfall i arbetet till följd av krigsåtgärd, i fråga om sådant olycksfall — med tillämpning i övrigt av vad i 1916 års lag stadgas — gälla vissa särskilda bestämmelser, upptagna i 2—8 §§ i lagen. Konungen äger bestämma, inom vilket område och under vilken tid dessa stadganden skola gälla. — Vid beräkning av årlig arbetsförtjänst för bestämmande av sjukpenning eller livränta skall, om arbetsförtjänsten överstiger 4,800 kronor, det överskjutande beloppet icke tagas i beräkning; understiger arbetsförtjänsten 3,600 kronor, skall densamma dock beräknas till detta belopp (2 §). 3 § innehåller en tabell, utvisande beloppet av hel sjukpenning. Denna utgör, med hänsyn till arbetsförtjänstens storlek, lägst 6 kronor 50 öre och högst 9 kronor. Har olycksfallet, efter upphörande av därav förorsakad sjukdom, medfört förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av densamma med minst en tiondel, vilken förlust eller ned-

sättning kan antagas bliva för framtiden bestående, skall enligt 4 § första stycket, utöver livränta, vid förlust av arbetsförmågan till den skadade utgivas, om den skadade var befälhavare, styrman eller maskinbefäl, ett belopp, motsvarande ett års lön, beräknad till tolv gånger den kontanta månadslön, som den skadade åtnjöt vid tiden för olycksfallet, dock lägst 9,000 och högst 13,000 kronor, och eljest ett belopp av 9,000 kronor. Vid nedsättning av arbetsförmågan skall det lägre belopp utgivas, som svarar mot nedsättningen. Vid väsentlig försämring i den skadades tillstånd kan jämlikt 4 § andra stycket jämkning i ersättningen äga rum. Har olycksfallet medfört döden, skall enligt 5 §, utöver livränta, till den avlidnes efterlevande utgivas ett belopp motsvarande det, som enligt 4 § skall utgå vid förlust av arbetsförmågan, dock med avdrag av dels viss begravningshjälp, dels ock vad som må hava utgivits jämlikt 4 §. Med efterlevande avses i 5 § allenast make, barn, som äger rätt till arv efter den avlidne, och adoptivbarn jämte deras avkomlingar samt föräldrar och adoptivföräldrar. Finnes ej annan efterlevande än make, tillfaller hela beloppet maken. Finnas jämte make andra efterlevande, tillfaller halva beloppet maken. Belopp, som utgår till andra efterlevande än make, fördelas dem emellan enligt de regler, som gälla för fördelning av arvfallen egendom. De ökade försäkringsavgifter, som betingas av förevarande försäkring, skola enligt 6 § bestridas av arbetsgivarna. Jämlikt 8 § avse bestämmelserna i lagen ej personer, som tjänstgöra ombord å krigsfartyg; de äga ej heller tillämpning i fråga om skada, som kan uppkomma därav att Sverige råkat i krig.

Tillämpningsbestämmelser till krigsförsäkringslagen.

I kungörelsen den 26 augusti 1939 (nr 572) föreskrives, att lagen vid utbrottet av krig mellan europeiska stormakter, i vilket England, Frankrike eller Tyska riket deltagar, omedelbart skall träda i tillämpning med giltighet tills vidare beträffande samtliga farvatten; bestämmelserna skola dock icke gälla i fråga om olycksfall till följd av militära åtgärder i annat krig än nyss sagts. Vidare stadgas i kungörelsen den 15 december 1939 (nr 855), att lagen skall äga tillämpning dels i Östersjön, Bottniska viken med Ålandshav samt Ålands och Åbo skärgårdar, Finska viken ävensom Rigaviken, dels ock inom vissa farvatten utanför Kina.

Förordning om ersättning av statsmedel i vissa fall för krigsskada.

Genom förordningen den 13 april 1940 (nr 213) om ersättning av statsmedel i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsåtgärd, föreskrives, att, om svenskt fartyg genom sjöolycka utom riket går förlorat eller förklaras efter sådan sjöolycka icke vara iståndsättligt och person, som varit tjänstgörande ombord å fartyget, drabbas av olycksfall till följd av krigsåtgärd under å fartyg företagen hemresa till Sverige inom sådant område och under sådan tid, att lagen om krigsförsäkring för ombord å fartyg

tjänstgörande personer är gällande, ersättning skall utgivas av statsmedel, därest lagen dock icke gäller beträffande olycksfallet. Stadgandena i nyssnämnda lag skola därvid i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Har person, som varit tjänstgörande ombord å svenskt fartyg, i annat än nyss angivna fall under hemresa till Sverige drabbats av olycksfall till följd av krigsåtgärd, äger Kungl. Maj:t, om skäl därtill äro, besluta om ersättning av statsmedel enligt samma grunder.

Vissa särskilda bestämmelser i fråga om tillämpningen av 1916 års olycksfallsförsäkringslag.

Beträffande arbetare, som användas till arbete för statens räkning, meddelas genom kungörelsen den 30 november 1917 (nr 832) särskilda bestämmelser i fråga om tillämpningen å dem av 1916 års olycksfallsförsäkringslag. Har arbetare, som avses i denna lag och som användes till arbete för statens räkning under sådana förhållanden, att staten är att anse såsom arbetsgivare enligt lagen, skadats till följd av olycksfall i arbetet, skall av statsverket utgivas ersättning i enlighet med bestämmelserna i lagen, i den mån ej i anledning av olycksfallet på grund av eljest gällande bestämmelser sådant understöd utgår, som enligt 11 § i lagen må avdragas från ersättningen enligt densamma. Ersättningen bestämes av riksförsäkringsanstalten.

Framställning från lotsstyrelsen.

Lotsstyrelsens skrivelse.

I skrivelse den 30 januari 1940 har lotsstyrelsen hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för sådan utvidgning av tillämpningsområdet för 1937 års krigsförsäkringslag, att ersättning enligt lagen skulle utgå till i statens tjänst anställd person vid tjänstgöring jämväl ombord å utländskt fartyg. Lotsstyrelsen anförde därvid, bland annat:

Statens befattningshavare torde enligt gällande bestämmelser hava tillförsäkrats ersättning vid olycksfall i tjänsten icke blott i enlighet med bestämmelserna i 1916 års olycksfallsförsäkringslag utan jämväl i enlighet med bestämmelserna i 1937 års krigsförsäkringslag. Beträffande lotsverkets personal torde sålunda ersättning i enlighet med krigsförsäkringslagen få antagas skola utgå i händelse denna personal till följd av krigsåtgärd drabbas av olycksfall under tjänstgöring ombord å lotsverkets fyrskepp, tjänstefartyg och tjänstebåtar, vad de senare beträffar oavsett om de ägas av staten eller av personalen, samt jämväl ombord å svenskt handelsfartyg i och för lotsning av sådant fartyg. Lotsstyrelsen utgår vidare från att enahanda rätt till ersättning föreligger, därest till följd av krigsåtgärd olycksfall drabbar tjänsteman under färd ombord å svenskt fartyg i och för inställelse till tjänstgöring eller hemresa efter avslutad tjänstgöring, t. ex. under inställelse till lotsning av fartyg eller hemresa från lotsat fartyg, under färd i och för avlösning av personal å viss tjänstgöringsplats och dylikt. Skulle denna uppfattning befinnas icke riktig, borde åtgärd vidtagas till ett förtydligande i sådan riktning.

Krigsförsäkringslagen är begränsad att gälla ombord å *svenskt fartyg*

tjänstgörande personer. Lotspersonalen utför emellertid i betydande omfattning lotsning även av utländska fartyg. Det framstår som en oegentlighet, att lotspersonalen vid lotsning under nuvarande förhållanden av utländska fartyg icke tillförsäkrats den trygghet för sig och sina efterlevande, som ersättningsreglerna i 1937 års krigsförsäkringslag äro ägnade att ingiva. Med hänsyn till det värde för personalen, som en sådan trygghet måste tillmätas, föreslår lotsstyrelsen, att tillämpningsområdet för dessa ersättningsregler utsträcker att omfatta jämväl person, som i statens tjänst utför arbete ombord å utländskt fartyg. Icke blott lotspersonal utan under vissa förhållanden jämväl personal tillhörande tullverket och måhända även postverket hava att fullgöra tjänst ombord å utländskt fartyg. I anslutning till vad styrelsen förut nämnt angående tolkningen av nuvarande ersättningsregler förutsätter styrelsen, att en sådan uträkning av tillämpningsområdet för desamma medför, att ersättning kommer att utgå, då olycksfall till följd av krigsåtgärd drabbar tjänsteman ombord å utländskt fartyg, som anlitas av tjänstemannen för inställelse till tjänstgöring eller hemresa efter avslutad tjänstgöring.

Yttranden över lotsstyrelsen framställning.

Riksförsäkringsanstalten tillstyrkte lotsstyrelsens framställning.

Försäkringsrådet anförde (i utlåtande den 23 februari 1940):

Av förarbetena till krigsförsäkringslagen framgår (propositionen nr 313 år 1937), att densamma tillkommit efter framställningar av Sveriges redareförening och de ombordanställdas organisationer i anslutning till vissa avtal, som i början av år 1937 träffats mellan redareföreningen, å ena, samt de ombordanställdas organisationer, å andra sidan, angående särskild krigsförsäkring för de ombord anställda vid fart på spanska hamnar under då pågående inbördeskrig i Spanien.

Vidare framgår av förarbetena (prop. sid. 16), att lagen vid sin tillkomst var avsedd att gälla befälhavare och besättning å fartyg, som uppehöll landets samfärdsel. Däremot undantogs i lagen (8 §) uttryckligen personer, som tjänstgöra ombord å krigsfartyg. Efter erinran av försäkringsrådet erhöll lagens 1 § en sådan lydelse, att därav skulle framgå, att den även gällde sådan personal ombord å förstnämnda slag av fartyg, som omförmäldes i 70 och 71 §§ sjömanslagen och som ej tillhörde den egentliga besättningen, exempelvis restauratörer och restauratriser. Beträffande den personal, som sålunda omfattas av den särskilda krigsförsäkringen, gäller försäkringen icke blott vid tjänstgöring ombord å fartyget utan även då personalen exempelvis är i land i tjänsteärende.

Försäkringsrådet har hittills icke till prövning förehaft något mål om ersättning enligt nämnda lag. Trots lagens ordalydelse kan det med hänsyn till omständigheterna vid lagens tillkomst och förarbetena ifrågasättas, om lagen över huvud taget skall anses tillämplig å lots- och fyrstatens, tullverkets och annan dylik statlig personal.

Försäkringsrådet förklarade sig under angivna förhållanden ej kunna tillstyrka lotsstyrelsens framställning. Försäkringsrådet tillade, att frågan om särskilda ersättningar till lots- och fyrstatens personal vid olycksfall till följd av krigsåtgärd syntes böra prövas i ett vidare sammanhang. Det syntes sålunda bliva nödvändigt pröva vilka olika kategorier statsanställda och möjligen även vissa kommunalt anställda, som borde komma ifråga, varvid icke enbart krigsåtgärder till sjöss syntes böra beaktas.

En ledamot av försäkringsrådet¹⁾ var av skiljaktig mening samt anförde, bland annat, att lagen enligt sin ordalydelse otvetydigt omfattade jämväl sådan personal, som avsåges i lotsstyrelsens skrivelse. Lagen borde icke utan tvingande skäl tolkas i strid mot ordalydelsen. Det vore knappast försvarbart, att staten skulle lämna sina egna anställda helt utan extra försäkringskydd, samtidigt som dylikt skydd genom statens försorg tillförsäkrades personalen å vanliga handelsfartyg vid arbete under likartade förhållanden. Ersättningarna enligt lagen syntes emellertid vara alltför högt tillmätta för den i lotsstyrelsens skrivelse avsedda personalen.

Utredning av riksförsäkringsanstalten.

Genom beslut den 5 april 1940 anbefalldes Kungl. Maj:ts riksförsäkringsanstalten att i anledning av lotsstyrelsens framställning verkställa erforderlig utredning samt avgiva de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Riksförsäkringsanstalten avlämnade med skrivelse den 25 september 1940 utredning och förslag i ämnet.

I detta sammanhang må omnämnas, att utredningen omfattat även frågan, om 1937 års lag vore tillämplig å personer, som tjänstgjorde å statens järnvägars tågfarjor. Då enighet råder därom, att lagen gäller beträffande nämnda personer, behandlas nu icke denna fråga.

Efter redogörelse för gällande författningsbestämmelser samt för vad som tidigare förekommit i ärendet behandlade riksförsäkringsanstalten frågan, huruvida, såsom försäkringsrådet framhållit, det av lotsstyrelsen framförda spørsmålet borde upptagas till prövning i ett vidare sammanhang. På anförda skäl fann emellertid anstalten, att utredningen borde begränsas till frågan om statsanställdas rätt till särskild ersättning i anledning av krigsåtgärd till sjöss.

Beträffande krigsförsäkringslagens tillämpningsområde anförde anstalten:

I det inom socialdepartementet på sin tid upprättade lagutkast, som legat till grund för krigsförsäkringslagen, föreslogs, att lagen skulle omfatta »å svenskt fartyg, med undantag av krigsfartyg, anställd person», som vore försäkrad jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete. Sedan försäkringsrådet i yttrande över lagutkastet framhållit, att sistnämnda lag vore tillämplig å vissa personer, exempelvis restauratörer och restauratriser, som icke vore att anse såsom anställda i den mening, som avsågs i 70 och 71 §§ sjömanslagen, utbyttes i det lagförslag, som med propositionen nr 313 framlades för 1937 års riksdag ordet »anställd» mot »tjänstgörande». Såsom motivering härför framhölls, att avsikten givetvis vore, att alla, som gjorde tjänst ombord under sådana omständigheter, att de omfattades av olycksfallsförsäkringslagen, skulle erhålla de i krigsförsäkringslagen stadgade särskilda ersättningarna. Någon begränsning av vad i lagutkastet föreslagits beträffande lagens omfattning avsågs sålunda icke härmed.

I fråga om statens arbetare återfinnes i lagen icke någon annan inskränkande bestämmelse än att lagen ej avser personer, som tjänstgöra ombord å krigsfartyg.

¹⁾ Försäkringsrådet Geijer.

På grund av vad sålunda anförts vore det enligt riksförsäkringsanstaltens mening, otvivelaktigt, att krigsförsäkringslagen omfattade all ombord å statens fartyg, med undantag av krigsfartyg, anställd personal, bland annat befäl och besättningar å lots- och tullverkens fartyg. I detta sammanhang ville riksförsäkringsanstalten, i anledning av vad lotsstyrelsen anført, framhålla, att lotsverkets fyrskepp och tjänstebåtar, de senare oavsett om de ägdes av staten eller personalen, torde böra anses som fartyg i krigsförsäkringslagens mening.

I viss mån tveksamt kunde det däremot enligt anstaltens åsikt anses vara, om statliga befattningshavare, vilka för fullgörande av tjänsteplikt uppehölle sig å svenskt fartyg utan att vara anställda å detsamma, såsom lotsar, tull- och posttjänstemän, därunder omfattades av krigsförsäkringen. Dessa vore måhända icke åsyftade vid införandet i lagtexten av uttrycket »ombord å svenskt fartyg tjänstgörande person». På grund av lagens ordalydelse borde det dock anses, att ifrågavarande befattningshavare omfattades av lagstiftningen. Skulle emellertid tvekan råda härom, syntes ett klaggörande lagstadgande i ämnet vara erforderligt.

Riksförsäkringsanstalten anförde vidare, att anstalten för sin del utgått från att krigsförsäkringslagen gällde ej blott enskilda arbetare utan även, då något undantag för dem ej gjorts i gällande lagstiftning, statens befattningshavare. Från denna utgångspunkt förelåge till besvarande frågan, om statens befattningshavare borde bibehållas vid de förmåner, som ifrågavarande försäkring nu beredde dem, eller om någon förändring möjligen borde ske i detta hänseende.

I detta sammanhang omnämnde riksförsäkringsanstalten, att Kungl. Maj:t genom särskilda brev utfärdat bestämmelser om krigsrisk ersättning till dels vid statens järnvägar anställd personal vid tjänstgöring å nämnda järnvägars tågfarjor å linjerna Trälleborg—Sassnitz och Malmö—Köpenhamn, dels ock vid postverket anställd personal vid tjänstgöring i postkupé eller vid sjöpostexpedition å tågfarja, som trafikerade nämnda linjer. Vidare hade Kungl. Maj:t förordnat, att krigsrisk ersättning skulle med vissa inskränkningar tillkomma vid lotsverket anställd befattningshavare under tjänstgöring å fyrskepp, som vore liggande å sin station eller vore under gång till och från stationen, ävensom under tjänstgöring å lotsverkets tjänstefartyg under gång. Såsom tjänstgöring å tjänstefartyg skulle ock anses, där tjänsteman vid lotsverket eljest i tjänsten medföljde tjänstefartyg. Berörda krigsrisk ersättningar till statlig personal torde avsevärt understiga dem, som beträffande handelsflottans personal bestämts i avtal mellan vederbörande arbetsgivar- och arbetarsammanslutningar.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit vore det enligt riksförsäkringsanstaltens mening motiverat, att statliga befattningshavare med tjänstgöring ombord å fartyg erhöle högre ersättningar vid olycksfall till följd av krigsåtgärd än som möjliggjordes genom olycksfallsförsäkringslagen.

Vad beträffade frågan, vilka grupper av statsanställda, som borde göras delaktiga av ersättningsförhöjningarna vid olycks-

fall till följd av krigsåtgärd till sjöss, ansåg riksförsäkringsanstalten, att rätten till dylika förmåner borde tillkomma dem, som fullgjorde tjänstgöring ombord å fartyg under sådana omständigheter, att de omfattades av olycksfallsförsäkringslagen. Då det emellertid förekomme, att personal, varom nu vore fråga, tjänstgjorde jämväl ombord å utländskt fartyg, såsom fallet vore beträffande lots- och tullpersonal, torde i motsats till vad som gällde krigsförsäkringslagen något krav på att fartyget skulle vara svenskt ej böra uppställas.

Lotsstyrelsen hade framhållit, att rätt till ersättning borde tillkomma befattningshavare, som till följd av krigsåtgärd drabbades av olycksfall under färd ombord å fartyg i och för inställelse till tjänstgöring eller hemresa efter slutad tjänstgöring. I anledning därav framhöll riksförsäkringsanstalten, att dylika olycksfall i allmänhet torde böra anses såsom olycksfall i arbete och jämväl omfattas av krigsförsäkringslagen, varför någon särskild bestämmelse i ämnet ej syntes erforderlig.

Föreskrifterna rörande vilka tider och i vilka farvatten ersättningsbestämmelserna skulle tillämpas syntes böra överensstämma med dem, som gällde beträffande krigsförsäkringslagen. Givetvis borde ersättningsbestämmelserna i likhet med stadgandena i krigsförsäkringslagen ej avse personer, som tjänstgjorde ombord å krigsfartyg, och ej heller äga tillämpning i fråga om skada, som kunde uppkomma därav att Sverige råkat i krig.

Beträffande storleken av de ersättningsbelopp, som borde tillkomma statens befattningshavare med tjänstgöring ombord å fartyg anförde riksförsäkringsanstalten, att, då krigsriskersättningen i förekommande fall vore lägre för dessa befattningshavare än för handelsflottans personal, det syntes motiverat, att den särskilda ersättningen vid krigsolycksfall något reducerades. Härom anfördes:

Det kan till en början tagas under övertvägande att sänka maximi- och minimigränserna för den årliga arbetsförtjänsten, vilka enligt krigsförsäkringslagen utgöra respektive 4,800 och 3,600 kronor mot enligt olycksfallsförsäkringslagen 3,000 och 450 kronor. Enär statens befattningshavare vid olycksfall i arbete i de flesta fall hava rätt till full lön, åtminstone under viss tid, skulle beträffande sjukpenningen en sådan sänkning i allmänhet icke vara av betydelse. Vad angår livränta till den skadade, skulle en mera avsevärd sänkning av maximi- och minimigränserna, med hänsyn till statstjänstemännens pensionsförhållanden, i kanske de flesta fall medföra, att någon extra invaliditetsersättning vid krigsolycksfall icke skulle komma att utgå. Redan med den nuvarande maximigränsen 4,800 kronor torde högre avlönade befattningshavare i vissa fall med hänsyn till invalidpensionen icke erhålla särskild ersättning för krigsolycksfall. Beträffande minimigränsen 3,600 kronor torde det liksom i fråga om handelsflottans personal vara rimligt, att den årsinkomst, å vilken ersättning beräknas, bestämmes att i varje fall ej vara lägre än 3,600 kronor.

Däremot torde — åtminstone i fråga om statsanställda med pensionsrätt — en reducering böra ske med avseende å de enligt krigsförsäkringslagen vid invaliditet och dödsfall utgående kapitalbeloppen, vilka synas allt för höga med hänsyn till de förmåner, som de statsanställda i allmänhet åtnjuta i

avseende å anställnings-, avlönings- och pensionsförhållanden. Kapitalbeloppen synas därför böra utgå med lägre belopp, förslagsvis hälften av de i krigsförsäkringslagen angivna. Vid helinvaliditet skulle alltså utgivas, om den skadade var befälhavare, styrman eller maskinbefäl, ett belopp motsvarande ett halvt års lön, beräknad till sex gånger den kontanta månadslön, som den skadade åtnjöt vid tiden för olycksfallet, dock lägst 4,500 och högst 6,500 kronor, och eljest ett belopp av 4,500 kronor. Vid partiell invaliditet skulle utgivas det lägre belopp, som svarar mot invaliditeten.

Har olycksfallet medfört döden, böra de kapitalbelopp, som nyss angivits, utgå till efterlevande med de avdrag, som föreskrivas i krigsförsäkringslagen. Dock synes i visst fall ytterligare en inskränkning böra göras, nämligen att kapitalbelopp ej må utgå till föräldrar eller adoptivföräldrar. Det har nämligen visat sig, att sådant kapitalbelopp ej sällan utgår till föräldrar, vilka äro i goda ekonomiska omständigheter och ej hava behov därav. Om de varit av den avlidnes arbete väsentligen beroende, äro de ju under vissa förutsättningar berättigade till livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen, eventuellt med den höjning, som kan föranledas av den högre maximigränsen för arbetsförtjänsten vid krigsolycksfall.

Vad beträffar statsanställda, vilka icke äro pensionsberättigade, kan det möjligen tänkas, att samma kapitalbelopp som enligt krigsförsäkringslagen borde utgivas till dem eller deras efterlevande (med undantag av föräldrar).

Förslag enligt av riksförsäkringsanstalten angivna grunder till ändrade bestämmelser rörande ersättning i vissa fall till statens befattningshavare för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsåtgärd, borde föreläggas riksdagen.

Bestämmelserna syntes kunna inarbetas i gällande krigsförsäkringslag. Om detta ej ansågs lämpligt, borde statlig personal undantagas från krigsförsäkringslagens tillämpning och bestämmelser om ersättning till dylik personal vid olycksfall till följd av krigsåtgärd sammanföras i en särskild författning.

Riksförsäkringsanstalten anförde slutligen, att stadgandena i förordningen den 13 april 1940 (nr 213) om ersättning av statsmedel i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsåtgärd, borde gälla även för statens befattningshavare. Vid tillämpning å statens befattningshavare torde, i anslutning till vad anstalten föreslagit i fråga om 1937 års krigsförsäkringslag, den fordran ej böra uppställas, att det fartyg, varå tjänstgöringen ägt rum, skulle hava varit svenskt.

Yttrande av försäkringsrådet i anledning av riksförsäkringsanstaltens utredning.

Sedan samtliga handlingar i ärendet remitterats till försäkringsrådet, avgav rådet yttrande den 15 november 1940.

Försäkringsrådet vidhöll inledningsvis, i anledning av att riksförsäkringsanstalten ansett lots- och fyrstatens personal omfattade av krigsförsäkringslagen, att det kunde ifrågasättas, om så vore fallet, samt framhöll, att riksförsäkringsanstaltens uppfattning skulle medföra, att under lagens 4 § skulle komma att falla personer, för vilka den i paragrafen angivna gruppindelningen såsom avseende handelssjöfarten icke vore lämpad.

Beträffande det tidigare i ärendet behandlade spørsmålet, huruvida frågan om högre ersättning i anledning av krigsolycksfall borde prövas i ett vidare sammanhang, anförde försäkringsrådet nu, att nämnda spørsmål, såsom riksförsäkringsanstalten föreslagit, syntes kunna begränsas till frågan om statsanställdas rätt till sådan ersättning i anledning av krigsätgård till sjöss. — I detta sammanhang omnämnde försäkringsrådet, att frågan huruvida ett inordnande under krigsförsäkringslagen av statsanställda, vilka inginge under civila avlöningsreglementet, med hänsyn till gällande föreskrifter i 11 § olycksfallsförsäkringslagen skulle vara av betydelse, gjorts till föremål för utredning i en av vederbörande föredragande upprättad promemoria. Denna gäve vid handen, såvitt sjukpenning anginge, att en tillämpning av krigsförsäkringslagen i de flesta fall skulle vara utan betydelse. Vad anginge livränta till den skadade syntes däremot framgå, att tillämpning av krigsförsäkringslagen å statsanställda skulle för dem vara av väsentlig betydelse. Detsamma vore förhållandet beträffande livräntor till efterlevande och självfallet med avseende å kapitalbelopp enligt 4 och 5 §§ krigsförsäkringslagen.

I fråga om spørsmålet, huruvida även andra än i handelsjöfart sysselsatta statsanställda böra erhålla förhöjda ersättningar vid krigsolycksfall till sjöss, anförde försäkringsrådet, att goda skäl syntes tala därför. Rådet yttrade härom:

De statliga befattningshavare, varom här huvudsakligen blir fråga, äro de vid lots- och fyrstaten anställda, vilkas tjänstgöring är intimt knuten till handelssjöfarten. Såvitt försäkringsrådet har sig bekant har dock under den tid stormaktskriget pågått något krigsolycksfall icke drabbat dessa statsanställda och man kan därför ifrågasätta, om det är erforderligt att meddela bestämmelser om högre ersättning till dem vid krigsolycksfall. Då sådana olycksfall efter hittills vunnit erfarenhet synas vara sällsynta, skulle i de fall de inträffa ersättning exempelvis enligt krigsförsäkringslagens grunder kunna tillerkännas vederbörande på annan väg. Emellertid bör dock icke förbises värdet av den trygghet, som förefintligheten av bestämmelser i ämnet skänker.

Om högre ersättning vid krigsolycksfall till sjöss skulle tillerkännas även andra statsanställda med sjötjänstgöring än sådana, som direkt äro anställda i handelssjöfart, förtjänar övervägas, huruvida icke sådan ersättning även bör utgå till personalen å krigsfartyg. Försäkringsrådet vill erinra om att denna personal — såväl anställda som värnpliktiga — var inbegripen i förordningen den 1 juni 1923 angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig. De risker för krigsolycksfall till sjöss, som denna personal är utsatt för, synas i varje fall icke vara mindre än exempelvis riskerna för lotsverkets personal, och den konvojering, mindesarmering och bevakning i övrigt, som utföres av flottan, utgör ett beskyddande och underlättande av handelssjöfarten.

Vidkommande frågan om ersättningarnas storlek i nu ifrågasvarande fall anförde försäkringsrådet:

Anledning synes icke föreligga att beträffande sjukpenning, livräntor till de skadade och efterlevande samt kapitalbelopp till den skadade och efterlevande make, barn och adoptivbarn utmäta ersättningen efter andra grunder

än krigsförsäkringslagens. Vad angår kapital till föräldrar och adoptivföräldrar har riksförsäkringsanstalten föreslagit, att nämnda efterlevande icke skulle tillerkännas kapitalbelopp, enär det visat sig, att sådant kapitalbelopp icke sällan utginge till föräldrar, vilka vore i goda ekonomiska omständigheter och icke hade behov därav. I anledning härav får försäkringsrådet erinra därom, att i förarbetena till krigsförsäkringslagen i fråga om fördelning av kapitalbelopp mellan make och föräldrar uttalades, att vid fördelningen hänsyn borde tagas icke endast till ekonomiska behovsynpunkter utan jämväl därtill, att ersättningen i viss mån hade karaktären av ett »ideellt skadestånd». Det synes försäkringsrådet dock kunna förekomma fall, då synpunkten av ideellt skadestånd näppeligen kan åberopas, såsom då den skadade under avsevärd tid icke haft personlig förbindelse med föräldrar eller då dessa senare äro i så goda ekonomiska omständigheter, att det kapitalbelopp varom här är fråga måste anses hava ringa värde. Man skulle sålunda kunna ifrågasätta, att beträffande kapitalbelopp till föräldrar och adoptivföräldrar efter sådana statsanställda med sjötjänstgöring, som icke ingå under krigsförsäkringslagen, göres undantag för de fall, då ersättning rimligen icke bör utgå.

I samband härmed anmärkte försäkringsrådet, att enligt krigsförsäkringslagen ersättningen i anledning av inträffat krigsolycksfall vore densamma oberoende av om krigsolycksfallet inträffat i farvatten, där risken för sådant olycksfall varit liten eller stor. Däremot vore den s. k. krigsriskersättningen bestämd på sådant sätt, att den vore lägre inom mindre farliga och högre inom mera farliga sjöområden. Skulle man tillerkänna de statsanställda lägre ersättningar än enligt krigsförsäkringslagen, innebure detta ett avsteg från krigsförsäkringslagens princip om lika ersättning för inträffat krigsolycksfall inom lagens tillämpningsområde. Om ersättningarna vid krigsolycksfall till nu ifrågavarande statsanställda skulle sättas lägre än i krigsförsäkringslagen, synes därför såsom grund härför annat skäl böra åberopas. Man skulle i sådant avseende kunna åberopa förmånligare anställnings- och avlöningsförhållanden för de statsanställda än för personalen inom handels-sjöfarten. Försäkringsrådet hade dock icke vunnit den övertygelsen, att i varje fall en skillnad i nämnda avseenden föreläge av den storleksordning, att den skulle motivera lägre ersättningar vid krigsolycksfall till statsanställda än till andra.

Beträffande den närmare utformningen av de föreskrifter, som stadgade å vilka personer ersättningsbestämmelserna skulle vara tillämpliga, erinrade försäkringsrådet, att det kunde ifrågasättas, om exempelvis en lots under lotsning av fartyg kunde anses såsom tjänstgörande ombord i krigsförsäkringslagens mening. Med hänsyn härtill och då vid utformning av bestämmelser om ersättning till statsanställda vid krigsolycksfall till sjöss uttrycket tjänstgörande icke lämpligen borde användas i annan mening än i krigsförsäkringslagen, syntes man till undvikande härav böra till ordet statsanställd foga en bestämning, som utvisade, att allenast statsanställda, vilkas anställning helt eller delvis avsåge sjötjänstgöring och å vilka krigsförsäkringslagen icke vore tillämplig, omfattades av rätten till högre ersättning. Därutöver förefölle tillräckligt ange, att den statsanställda till sjöss

drabbades av olycksfall i arbete till följd av krigsåtgärd. Skulle denna bestämning på de fall, då ersättning för krigsolycksfall till sjöss kunde ifrågakomma till anställda, icke vara till fyllest och en närmare utformad bestämning vara svår att finna, syntes den möjligheten kunna tillgripas, att Kungl. Maj:t för övriga fall bemyndigades besluta, om den högre ersättningen skulle utgå.

Beträffande spörsmålet, under vilka tider och i vilka farvatten ersättningsbestämmelserna skulle tillämpas, instämde försäkringsrådet med riksförsäkringsanstalten.

Vad därefter anginge formen för bestämmelserna syntes det försäkringsrådet lämpligast, att dessa utfärdades i särskild författning. Förordningen den 13 april 1940 om ersättning av statsmedel i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsåtgärd, syntes med fördel kunna tjäna såsom förebild. Med hänsyn bland annat därtill, att personalen å statens järnvägars tåg färjor kunde anses ingå under krigsförsäkringslagen, syntes jämväl såsom villkor för ersättning böra angivas, att krigsförsäkringslagen icke vore tillämplig å olycksfallet. Författningen torde böra innehålla bestämmelse om att i fråga om krigsolycksfall, som inträffat före författningens ikraftträdande, författningen skulle äga tillämpning allenast om och i den mån Kungl. Maj:t det beslutade.

Vidkommande riksförsäkringsanstaltens förslag, att förutnämnda förordning den 13 april 1940 borde gälla även för statens befattningshavare, anförde försäkringsrådet:

Denna förordning har sin betydelse särskilt med hänsyn till bestämmelserna i 6 och 41 §§ sjömanslagen, att under där angivna förhållanden tjänst-avtalet upphör att gälla, där ej annat följer av avtalets innehåll. Vad beträffar statsanställda lärar sistnämnda förhållande såsom regel föreligga och torde med hänsyn till tjänstgöringsområdena för andra statsanställda med sjötjänstgöring än personal å tåg färjorna »hemresa till Sverige» i flertalet fall vara liktydigt med den i omedelbar anslutning till sjöolyckan företagna färden. Vid sådana förhållanden synes i de flesta fall olycksfall i arbete vara för handen och särskilda bestämmelser i ämnet obehövlige.

Två ledamöter¹⁾ av försäkringsrådet anförde:

Intresset av att den verksamhet, som icke ingår i handelssjöfarten men som avses i riksförsäkringsanstaltens utlåtande, d. v. s. huvudsakligen statens lots- och fyrväsen, tillfredsställande uppehålls, torde motivera, att utöver olycksfallsförsäkringslagens ersättningar extra ersättning utgår. Men under hänsynstagande till samtliga hithörande omständigheter synas de mycket höga ersättningar, som utgå enligt krigsförsäkringslagen, kunna något minskas. Riksförsäkringsanstaltens förslag, som innebär reducerad ersättning i vad gäller kapitalbelopp i vissa fall, synes därför kunna läggas till grund för eventuell lagstiftning i ämnet. Emellertid biträdas de i försäkringsrådets utlåtande mot riksförsäkringsanstaltens förslag framställda detaljerinringarna.

Beträffande handelsflottans personal, inberäknat personalen å statens järnvägars tåg färjor, torde reducering av ersättningen i vad gäller statsanställd personal icke böra ske. Av principiella skäl synes olämpligt att från

¹⁾ Försäkringsråden Löfmark och Rörmy.

tillämpningen av en lag, gällande viss verksamhet, undantaga personal hos särskild arbetsgivare, låt vara att denna arbetsgivare är staten.

Ytterligare en ledamot¹⁾ av försäkringsrådet var av skiljaktig mening samt anförde:

Att ett extra försäkringsskydd för krigsrisker till sjöss bör finnas för statens egna i sjö tjänst sysselsatta arbetare synes visserligen önskvärt, men däremot torde skäl knappast föreligga för att detta extra försäkringsskydd skall vara fastställt till fullt så stora belopp, som de, vilka det på grund av särskilda omständigheter ansetts nödvändigt att tillerkänna handelsflottans personal. Mot ersättningar av sådan storlek tala här tjänsternas fasthet och varaktighet, den regelbundna sysselsättningen året runt samt över huvud taget den tämligen goda ekonomiska ställning, som dessa statstjänare i allmänhet torde åtnjuta i jämförelse med motsvarande å handelsfartyg sysselsatta arbetarekategorier, allt omständigheter, som tala för att de, även då arbetets risker ökas, skola gentemot staten fullgöra sina skyldigheter utan att de behöva vara tillförsäkrade större förmåner än som ur vanliga billighets-synpunkter kan anses befogat.

Ej heller kan det utan vidare anses klart, att alla de bestämmelser, som återfinnas i krigsförsäkringslagen, lämpligen böra tjäna som mönster, då det gäller att närmare reglera det extra försäkringsskydd, som staten kan vilja tillerkänna sina arbetare. Så till exempel kan man betvivla lämpligheten av att låta en så stor del av det extra försäkringsskyddet utgå i form av kapitalbelopp. Vidare torde kapitalbelopp till föräldrar av skäl, som riksförsäkringsanstalten andragit, antingen böra helt borttagas eller åtminstone icke utgå till föräldrar, som varken äro i behov av understöd eller varit i någon mån beroende av den avlidnes arbete. Under inga förhållanden böra föräldrar få inkräkta på efterlevande makes rätt till kapitalbelopp.

I anslutning till vad som sålunda anförts kan det enligt min mening ifrågasättas, huruvida icke statstjänstemännen böra uttryckligen undantagas från krigsförsäkringslagen, dit de för närvarande åtminstone enligt lagens ordalag höra, och i stället genom särskild författning tillförsäkras tillägg till olycksfallsförsäkringslagens ersättningar enligt normer, som finnas ändamålsenliga samt med belopp, som med hänsyn till anställningens art kunna anses rimliga.

Något bärande skäl för att från det extra försäkringsskyddet utesluta »personer, som tjänstgöra ombord å krigsfartyg» (8 § krigsförsäkringslagen) har jag icke kunnat finna. Ej heller kan jag finna någon anledning till att man här — såsom i krigsförsäkringslagen av speciella orsaker skett — skulle begränsa försäkringsskyddet att gälla inom av Kungl. Maj:t särskilt bestämda områden. Någon fordran på att det fartyg, varå tjänstgöringen sker, skall vara svenskt synes — såsom lotsstyrelsen andragit — icke heller böra uppställas. Försäkringsskyddet torde därför utan alla dessa begränsningar böra utsträckas till att omfatta varje person, som för statens räkning utför arbete till sjöss.

1937 års lag gäller beträffande å svenskt fartyg »tjänstgörande» person. Lotsstyrelsen, riksförsäkringsanstalten och en reservant i försäkringsrådet tolka detta uttryck såsom omfattande envar, som fullgör någon tjänst ombord; lagens bestämmelser skulle alltså gälla för, bland annat, till lots- och fyrstaten hörande personal. Försäkringsrådets majoritet däremot synes anse, under hänvisning dels till vad som var närmaste anledningen till lagens till-

**Departem-
ents-
chefen.**

¹⁾ Försäkringsrådet Geijer.

komst — önskemålet att upprätthålla handelssjöfarten i främmande, särskilt spanska farvatten — dels ock till att under lagens förarbeten närmast tagits sikte på sådana personer, som voro anställda ombord, att lagen är tillämplig endast beträffande personer, som kunna anses tillhöra handelssjöfartens befattningshavare och som äro mera fast knutna till fartyget. Lagens bestämmelser gälla sålunda enligt sistnämnda åsikt icke statstjänstemän, dock med undantag för befattningshavare å statens järnvägars tågfarjor. Oavsett vad som må hava varit det närmast liggande syftet med nu ifrågakvarande lagstiftning anser jag lagen böra tillämpas i enlighet med dess ordalag, d. v. s. så, att den, under vissa förutsättningar, skall gälla beträffande envar å svenskt fartyg — med undantag av krigsfartyg — tjänstgörande person. Vid utbytet av det i tidigare utkast i 1 § använda uttrycket »anställd» mot »tjänstgörande» förekom intet, som motsäger, att paragrafen bör tolkas efter ordalagen.

I förevarande sammanhang torde böra beröras även frågan, huruvida t. ex. en lots under färd till och från det fartyg, vilket han skall lotsa, kan anses försäkrad enligt krigsförsäkringslagen. Ehuru full överensstämmelse icke råder med sådan färd till eller från arbetsstället, varom stadgas i 1 § i 1916 års olycksfallsförsäkringslag, finner jag förevarande lagstiftning böra givas sådan tolkning, att nyss omförmälda färd till och från fartyg jämställes med färd till och från arbetsstället; om en krigsolycka därunder skulle inträffa, synes alltså ersättning böra utgå enligt krigsförsäkringslagen.

Med hänsyn till vad i ärendet förekommit rörande spörsmålet, huruvida det kan anses lämpligt, att samtliga bestämmelser i 1937 års lag skola gälla beträffande statstjänstemän, i första hand lots- och fyrpersonal, må härom anföras följande. Beträffande tid och område för lagens tillämpning synas tillräckliga skäl för särbestämmelser icke föreligga. Vad storleken av de olika ersättningarna angår, hava under utredningen skilda synpunkter kommit till uttryck. Riksförsäkringsanstalten samt reservanter inom försäkringsrådet hava föreslagit, bland annat, vissa inskränkningar i fråga om de vid invaliditet och dödsfall utgående särskilda kapitalbeloppen, under det att försäkringsrådet i princip ansett samma regler böra gälla för statens tjänstemän som för andra av lagstiftningen berörda personer. För egen del finner jag anledning icke föreligga att, under hänvisning till statstjänstens fasthet och varaktighet, regelbunden sysselsättning och liknande under utredningen anförda omständigheter, fastställa lägre ersättningar för statstjänstemän än för andra ombord tjänstgörande, därest en krigsolycka skulle träffa dem. Det kunde möjligen övervägas, att lämna Kungl. Maj:t fullmakt att för vissa fall göra undantag och föreskriva, att ersättning ej skall utgå. Med hänsyn därtill, att en sådan föreskrift icke synes kunna få någon nämnvärd praktisk betydelse, anser jag mig emellertid icke böra framlägga förslag därom.

Det spörsmål, som närmast givit anledning till utredningen i förevarande ärende, var, såsom jag förut nämnt, frågan om icke krigsförsäkringen, såvitt anginge statsanställda personer, borde bliva tillämplig även om dessa tjänstgjorde ombord å utländskt fartyg. De skäl, som lotsstyrelsen anført till stöd därför, synas mig bärande. Erinran däremot har icke heller framställts i yttrandena.

Huruvida särskilda lagbestämmelser i ämnet kunna anses erforderliga kan visserligen göras till föremål för diskussion; därest något krigsolycksfall inträffade, kunde ersättning beredas i annan ordning. Till förmån för ståndpunkten att lagbestämmelser äro obehöfliga kan med visst fog anföras, att under 1914—1919 års världskrig, såvitt tillgängliga ersättningshandlingar utvisa, intet olycksfall av nu ifrågavarande slag inträffat. Vidare har försäkringsrådet omnämnt, att såvitt rådet hade sig bekant intill den 15 november 1940 något sådant fall ej heller förekommit under nu pågående krig. Här emot må dock anföras, dels att sedermera åtminstone ett olycksfall av angivna slag inträffat, dels ock att den känsla av trygghet, som förhandenvaron av lagbestämmelser i ämnet otvivelaktigt skänker, torde vara av betydande värde för de statsanställda.

I 1937 års lag har, såsom förut nämnts, förklarats, att lagens bestämmelser icke avse personer, som tjänstgöra ombord å krigsfartyg. De skäl, som föranlett detta undantag, lära fortfarande äga giltighet.

Med hänsyn till vad i det föregående anförts synas nya lagbestämmelser erforderliga allenast därom, att i statens tjänst anställda personer skola erhålla de i krigsförsäkringslagen stadgade särskilda ersättningarna även när de under utövande av sin befattning tjänstgöra ombord å utländska fartyg. En föreskrift härom torde utan svårighet kunna inarbetas i gällande lag. I övrigt bliva lagens nuvarande bestämmelser tillämpliga. Särskild författning för reglering av de statsanställdas ställning i förevarande hänseende, kombinerad med en bestämmelse om att de skulle vara undantagna från tillämpningen av 1937 års lag, lärer därför icke erfordras. Den i 4 § upptagna gruppindelningen av befattningshavare tager visserligen sikte närmast på handelssjöfartens förhållanden men synes utan större svårighet kunna erhålla tillämpning även beträffande i statens tjänst anställda. Endast om den statsanstälde under sin tjänstgöring ombord innehar befälsställning å fartyget, synes sålunda ersättning böra utgå i enlighet med de för befälhavare, styrman och maskinbefäl givna reglerna. Möjligen kunde ifrågasättas att beträffande statsanställda göra en uppdelning efter deras tjänsteställning i allmänhet, varvid den högre ersättningen skulle utgå i de fall, då vederbörande uppbure lön i vissa högre lönegrader; en sådan anordning synes mig emellertid icke lämplig.

De nya lagbestämmelserna synas böra träda i kraft omedelbart efter utfärdandet. Emellertid synas billighetsskäl tala för att ersättning utgives i enlighet med dessa bestämmelser även i fråga om olycksfall, som kunna inträffa, innan lagen träder i tillämpning. Med hänsyn härtill torde böra begäras bemyndigande för Kungl. Maj:t att i dylika fall utgiva ersättning.

Kostnader som uppkomma vid tillämpning av de nya bestämmelserna torde böra bestridas från det under tolfte huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete.

Riksförsäkringsanstalten har i förevarande ärende jämväl ifrågasatt, om icke 1940 års förordning om ersättning av statsmedel i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsåtgärd, borde göras tillämplig

även å statens befattningshavare samt gälla även om det fartyg, å vilket hemresan företages, icke är svenskt. Av skäl, som försäkringsrådet anført, synes ett särskilt stadgande härom icke erforderligt.

Framställning från Sveriges redareförening.

Redareföreningens skrivelse.

Sveriges redareförening har — efter erinran att i avseende å tillämpningen av 1937 års krigsförsäkringslag å utländska medborgare 1916 års lags stadganden på området gällde ävensom att överenskommelse jämlikt 27 § sista stycket i sistnämnda lag icke träffats med, bland andra, Amerikas förenta stater, en del sydamerikanska stater samt Canada och de engelska besittningarna i Amerika — i skrivelse den 13 januari 1941 anført följande:

Å de svenska fartyg, vilka för närvarande befinna sig bortom Skagerackspärren, påmönstras ett allt större antal utläningar, då ju fartygen icke kunna komma till Sverige och svenska besättningsmän ej heller kunna ut-sändas till fartygen. Dessa utläningar uppställa ofta som villkor för att de skola taga tjänst att erhålla samma krigsolycksfallsförsäkringsförmåner som de svenska sjömännen. Då rederierna icke kunna täcka risken genom försäkring enligt gällande svenska lagföreskrifter, är det icke möjligt för dessa att bevilja sagda förmåner för de utländska sjömän, vilka icke tillhöra stater, med vilka enligt vad nyss nämnts överenskommelse träffats rörande tillämpning av de svenska olycksfallsförsäkringsföreskrifterna å utländska medborgare. Det har därför vid en del tillfällen ställt sig svårt att erhålla besättningsmän.

Såvitt föreningen förstår, utgå krigsolycksfallsförsäkringspremierna för fartygen efter antalet ombord anställda, oberoende av huruvida dessa äro utläningar eller ej. Det synes därför föreningen rimligt, att de ersättningar, som utgå enligt gällande författningar, skola utbetalas med samma belopp för såväl svenskar som utläningar. De nuvarande författningsföreskrifterna synas emellertid icke möjliggöra ett dylikt förfarande.

Redareföreningen hemställde, att åtgärder måtte vidtagas i syfte att få tillstånd sådan ändring i 1916 års olycksfallsförsäkringslag, att riksförsäkringsanstalten och de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen bleve berättigade att meddela försäkring, som täckte även den risk, vilken föreningen omnämmt i sin framställning.

Yttranden över redareföreningens framställning.

Över redareföreningens framställning hava efter remiss yttranden avgivits av riksförsäkringsanstalten, försäkringsrådet, kommerskollegium och de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening. Vid försäkringsrådets yttrande fanns fogad en av aktiebolaget Broströms linjeagentur upprättad promemoria samt vid föreningens yttrande en skrivelse från svenska olycksfallsförsäkringsbolagens pool för krigsolycksfallsförsäkring.

Beträffande den utsträckning, i vilken utländska sjömän för närvarande anlitas å svenska fartyg, omnämner *kommerskollegium*,

att det verkställt undersökning rörande antalet år 1940 å svenska fartyg i utrikes fart anställda utlänningar. Undersökningen, vilken grundats på de anmälningar, som befälhavare å svenska fartyg skola avlämna till svenska konsulat i utländska hamnar, hade omfattat 860 fartyg med en sammanlagd besättningsstyrka av 13,214 man. Å 404 av dessa fartyg med ett besättningsantal av 9,430 man hade funnits anställda 2,048 utländska sjömän, därav 798 norrmän, 292 danskar, 213 finnar, 24 ryssar, 7 tyskar, 87 engelsmän, 531 andra vita samt 96 av andra raser. Antalet utlänningar på de olika fartygen växlade mellan 1 och 25. Å två fartyg voro samtliga anställda utom befälhavaren utlänningar och å ett flertal fartyg voro samtliga utom befälet utlänningar. En sammanfattning av undersökningen gäve vid handen, att besättningsstyrkan å samtliga de i utredningen ingående fartygen till 15.5 procent utgjordes av utlänningar. Räknade man endast med de fartyg, å vilka över huvud taget utlänningar vore anställda, komme man upp till 22 procent. Överenskommelse om likställighet i avseende å olycksfallsförsäkring hade emellertid träffats med flertalet av de nationer, som varit representerade å fartygen. Av representerade stater saknades dylik överenskommelse endast i fråga om Brasilien, Canada, Amerikas förenta stater, Rumänien och de socialistiska rådsrepublikernas union.

Kommerskollegium lämnar vidare en redogörelse för antalet utländska sjömän, som omkommit vid svenska fartygs krigsförlisning. Enligt inkomna uppgifter om krigsförlisningar, omfattande 80 fartyg och 517 förlista sjömän, voro 138 eller nära 27 procent utlänningar. Av dessa voro 43 norrmän, 23 danskar, 14 spanjorer, 12 engelsmän, 9 finnar, 8 estländare, 7 kanadensare, 4 holländare, 2 lettländare, 2 lithauer, 2 irländare, 2 amerikanare, 2 polacker, 2 argentinare, 1 ryss, 1 portugis, 1 ungrare, 1 tysk, 1 brasilianare och 1 australiensare. Endast ett relativt fåtal av dessa sjömän tillhörde stat, med vilken Sverige icke träffat överenskommelse om likaberättigande i avseende å olycksfallsförsäkring.

Beträffande spörsmålet, huruvida åtgärder i det syfte, som redareföreningen angivit, böra vidtagas, tillstyrkes redareföreningens hemställan av *kommerskollegium*, som framhåller, att dess utredning bestyrkte, att ett ökat behov förefunnes av att, i den mån så icke redan skett genom ömsesidiga överenskommelser, utländska sjömän å svenska fartyg i avseende å olycksfallsförsäkring och i synnerhet beträffande försäkring för av krigsåtgärder förorsakade olycksfall bleve likställda med svenska sjömän. Detta vore uppenbarligen förhållandet särskilt vad anginge sjömän från de amerikanska staterna, från vilka med all sannolikhet de svenska fartyg, som befunne sig utanför den s. k. Skagerackspärren, under obestämd tid framåt i ökad utsträckning måste rekrytera sina besättningar.

De ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening vitsordar, att svårigheter i många fall torde kunna uppstå att få svenska fartyg bemannade med svenska medborgare. Det kunde icke anses uteslutet, att den omständigheten, att vissa utlänningar enligt olycksfalls- och krigsförsäkringslagarna vore sämre ställda

än svenska medborgare, kunde föranleda därtill, att sådana utlänningar icke ville taga anställning å svenska fartyg. Det syntes under nu rådande förhållanden uteslutet, att nya ömsesidighetsöverenskommelser kunde komma att träffas, i varje fall inom den närmaste framtiden. Det vore därför, såvida man ville tillmötesgå det önskemål, som framstälts, ofrånkomligt att genomföra en sådan ändring av 27 § sista stycket olycksfallsförsäkringslagen, att kravet på ömsesidighet kunde få uppgivas. Fordran på ömsesidighet borde principiellt vidhållas, men därjämte borde införas ett stadgande av innehåll att Kungl. Maj:t även eljest, när särskilda förhållanden påkallade det, finge medgiva undantag för medborgare i visst land. För närvarande syntes sådana särskilda förhållanden föreligga beträffande medborgare i de länder, vilka redareföreningen omnämnt i sin skrivelse. Någon risk att ett dylikt allmänt bemyndigande skulle missbrukas syntes icke föreligga.

Riksförsäkringsanstalten framhåller, att redareföreningen närmast syntes hava avsett, att ersättning enligt krigsförsäkringslagen skulle utgå till utländska medborgare, som ej vore bosatta i riket, efter samma grunder som för svenska medborgare, samt anför vidare:

Starka betänkligheter möta mot att, såsom redareföreningen föreslår, genom en lagändring sätta ur kraft bestämmelserna i 27 § olycksfallsförsäkringslagen. En sådan lagändring skulle väl knappast kunna begränsas att avse endast utlänningar, som påmönstras å fartyg, vilka befinna sig »bortom Skagerackspärren», utan måste väl tänkas komma att gälla alla utländska medborgare. Att omintetgöra det system av ömsesidighet beträffande bestämmelserna i 27 §, vilket uppbyggt genom en rad konventioner med andra makter, synes emellertid icke böra ifrågakomma.

Däremot skulle invändningar i mindre mån kunna göras mot att bestämmelserna i lagen om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer, vilken lag äger endast begränsad giltighet under krigstillstånd, jämkas därhän, att utländska medborgare, som tjänstgöra ombord å svenskt fartyg, erhålla samma ersättning som svenska undersåtar. Detta skulle kunna ske därigenom att i lagen inskjutes ett stadgande av innebörd att 27 § olycksfallsförsäkringslagen ej skall tillämpas beträffande ifrågavarande försäkring.

Försäkringsrådet, som förklarar, att det icke ansett sig böra bedöma, huruvida behov föreläge av lagbestämmelser av den innebörd redareföreningen ifrågasatt, erinrar därom, att krigsförsäkringslagen ansågs erforderlig för tillgodoseende av det samhällsviktiga intresset, att samfärdseln över haven till och från vårt land under alla förhållanden kunde upprätthållas i så stor utsträckning som möjligt. Det i och för sig säkerligen stora ekonomiska intresse, som vore förknippat med möjligheterna att fraktfart bedreves med utanför de spärrade områdena befintliga svenska fartyg, syntes dock vara av mera speciell karaktär än de samhälleligt vittomfattande intressen, bland annat Sveriges förseende med nödvändiga varor och undvikande av arbetslöshet, som befordrades genom tillkomsten av bestämmelserna om högre ersättningar vid krigsolycksfall.

Till belysning av behovet av författningsändring företer försäkringsrådet

den förut omförmälda, av *aktiebolaget Broströms linjeagentur* upprättade promemorian, enligt vilken det syntes vara nödvändigt, att likställighet åvägbragtes för alla nationaliteter beträffande krigsolycksfallsförsäkringen, för att den svenska sjöfarten över huvud taget skulle kunna hållas i gång.

Försäkringsrådet framhåller vidare, att, om det ansåges, att syftemålet med redareföreningens framställning borde biträdas, ändring icke borde ske i olycksfallsförsäkringslagen utan i stället tillägg göras till 1 § lagen om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer, innebärande att beträffande krigsförsäkring 27 § första stycket, andra punkten, samt andra stycket olycksfallsförsäkringslagen icke skulle vara tillämpliga. Försäkringsrådet förklarar, att det därvid ansett sig kunna utgå från att, om utbyte av livränta mot kapital ägt rum enligt 27 § första stycket, första punkten, samt därigenom rätten till vidare ersättning jämlikt tredje punkten i samma stycke vore förfallen, jämväl rätten till ytterligare kapital enligt 4 § andra stycket krigsförsäkringslagen vore förfallen.

I yttrandena hava även vissa uttalanden gjorts beträffande premiebeloppens beräkning. *Riksförsäkringsanstalten* anför, att en lagändring i enlighet med vad anstalten anført kunde komma att föranleda någon höjning av tilläggspremierna för krigsförsäkringen. Vid bestämmandet av dessa premier, som fastställdes för varje resa eller i vissa fall för månad, toges nämligen hänsyn till de sammanställningar över ersättningskostnaderna, som med korta mellanrum uppgjordes av anstalten. Ökades kostnaderna till följd därav att högre ersättningar utgäves till utländska sjömän eller deras efterlevande, kunde detta föranleda, att tilläggspremierna måste sättas högre än eljest varit erforderligt.

Svenska olycksfallsförsäkringsbolagens pool för krigsolycksfallsförsäkring framhåller, att krigspoolen, i likhet med riksförsäkringsanstalten, tillämpade samma premie för samtliga å ett fartyg tjänstgörande personer, oberoende av om de vore utlänningar eller ej. Anledningen härtill vore, att en individuell premieberäkning i praktiken visat sig ogenomförbar. Man gjorde sålunda icke heller någon åtskillnad, om de ombord anställda vore befäl eller manskap eller om de vore gifta eller ogifta, förhållanden som i och för sig hade avsevärd betydelse för ersättningsbeloppens storlek. Dessa genomsnittspremier, olika för olika router och farozoner, hade tid efter annan reglerats uppåt eller nedåt, beroende på vid varje tidpunkt föreliggande erfarenhet. Sannolikt komme de ökade utbetalningar, som en lagändring kunde komma att innebära, att medföra en ökning av eljest utgående genomsnittspremier.

Omkring 40 procent av den svenska handelsflottan finnes för närvarande utanför den s. k. Skagerackspärren. Det är givetvis ett betydande svenskt ekonomiskt intresse, att handelssjöfarten med dessa fartyg uppehålls i så stor utsträckning som möjligt, trots att trafiken på grund av krigsförhållandena icke kan anslutas till svenska hamnar. I viss omfattning,

**Departements-
chefen.**

vilken med stor sannolikhet torde ökas, är det nödvändigt att rekrytera besättningarna å de ifrågavarande fartygen med utlänningar.

I förevarande ärende har upplysts, att utländska sjömän såsom villkor för anställning å svenska fartyg ofta uppställa krav på att i händelse av krigsolycksfall bliva tillförsäkrade samma förmåner, som tillkomma svenska sjömän. I den mån Sverige jämlikt 27 § tredje stycket olycksfallsförsäkringslagen träffat avtal om ömsesidighet med andra länder, åtnjuta dessa länders medborgare samma förmåner i nyss angivet hänseende som svenskar. Dylika ömsesidighetsöverenskommelser hava emellertid icke träffats med, bland andra, Amerikas förenta stater, Canada, vissa sydamerikanska stater samt de socialistiska rådsrepublikernas union. Medborgare i dessa stater finnas redan nu anställda på svenska fartyg, och anledning synes föreligga att antaga, att antalet anställda sådana utlänningar kommer att öka. Då det icke torde förefinnas någon förhoppning därom, att ömsesidighetsöverenskommelser med angivna länder kunna bliva ingångna under den närmaste tiden, synas mig åtgärder böra vidtagas för att genom bestämmelser i de författningar, som reglera försäkringsförhållandena, uppnå huvudsaklig likställighet mellan svenska och utländska sjömän. Att märka är att någon höjning av premierna kan komma att föranledas härav.

I likhet med försäkringsrådet och riksförsäkringsanstalten anser jag skäl icke föreligga att ändra på själva principen om att ömsesidighet skall föreligga, vilken princip finnes stadgad i 27 § olycksfallsförsäkringslagen. Ändring synes i stället böra ske i 1937 års krigsförsäkringslag, lämpligen genom ett tillägg i 1 § av innehåll, att bestämmelserna i 27 § första stycket, andra punkten, samt andra stycket olycksfallsförsäkringslagen icke skola äga tillämpning i fråga om krigsförsäkring enligt 1937 års lag. Omfattningen av detta tillägg överensstämmer med innehållet i gällande ömsesidighetsöverenskommelser. I förevarande sammanhang må slutligen anföras, att jag ansluter mig till den av försäkringsrådet uttalade åsikten, att gällande bestämmelser böra så tillämpas, att, om utbyte av livränta mot kapital enligt 27 § ägt rum samt därigenom, jämlikt 27 § första stycket, tredje punkten, rätten till vidare ersättning på grund av olycksfallet är förfallen, jämväl rätten till ytterligare kapital enligt 4 § andra stycket krigsförsäkringslagen skall vara förfallen.

De nu angivna nya bestämmelserna synas böra träda i kraft omedelbart efter utfärdandet och tillämpas på krigsolycksfall, som därefter inträffa.

Föredragande departementschefens lagförslag.

I överensstämmelse med vad i det föregående anförts har inom socialdepartementet upprättats förslag till *lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer.*

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över nämnda förslag, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådet övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Ossian Larsson.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den
28 februari 1941.*

Närvarande:

justitieråden FOSSMAN,
 BELLINDER,
regeringsrådet LUNDEVALL,
justitierådet STERZEL.

Enligt lagrådet den 27 februari 1941 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 21 februari 1941, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av chefen för rättsavdelningen i socialdepartementet hovrättsrådet Sven Björkholm.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 7 mars 1941.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och handelsdepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, lagrådets den 28 februari 1941 avgivna utlåtande över det den 21 i samma månad till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer.*

Föredraganden hemställer, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition

dels, jämlikt § 87 regeringsformen, förelägga riksdagen till antagande nyssnämnda lagförslag, vilket av lagrådet lämnats utan erinran,

dels ock föreslå riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att, i enlighet med vad i 1 § andra stycket i lagen stadgas, utgiva ersättning för olycksfall, som inträffat innan lagen trätt i kraft.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Nils-Sture Lindquist.